

УДК 333.7
JEL: E62; F21; H56; O16
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-7-162-173>

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

©2025 БІЛЯНІВСЬКИЙ Р. П., ГАРБАР Ж. В.

УДК 333.7
JEL: E62; F21; H56; O16

Білянівський Р. П., Гарбар Ж. В. Інвестиційний потенціал економіки України в післявоєнний період

Результати дослідження показують, що війна призвела до зниження ВВП України на 29% у 2022 р. Однак, за прогнозами МВФ, економіка продемонструвала відновлення на 5,3% у 2023 р. і на 3,2% у 2024 р. За оцінками, до 2033 р. для відновлення економіки буде потрібно 524 млрд дол. (RDNA4). У 2024 р. чистий приплив прямих іноземних інвестицій склав 2,96 млрд дол., що на 40,9% більше, ніж у попередньому році. Однак цей показник залишається значно нижчим за показники Польщі (26 млрд дол.) і Румунії (9 млрд дол.). Перспективними секторами для інвестицій є агропромисловий комплекс (15% зростання експорту зерна у 2024 р.), інформаційні технології (7,5 млрд дол. експорту послуг), відновлювана енергетика (потенціал >100 ГВт, 1,2 млрд дол. інвестицій у 2024 р.), оборонні технології (понад 150 проєктів у Brave1) та інфраструктура (потреби у 200 млрд дол. згідно з RDNA4). Міжнародна підтримка відіграє ключову роль у цьому питанні. Програма «Фонд для України» (50 млрд євро на 2024–2027 рр.), «Інвестиційна рамка для України» (7,8 млрд євро гарантій, з потенційним максимумом 40 млрд євро) та ініціативи G7 щодо використання заморожених російських активів (300 млрд дол.) відіграли важливу роль у створенні сприятливих умов для залучення капіталу. Водночас інвестиційна привабливість України обмежується значними ризиками, зокрема загрозами безпеці, корупцією (індекс CPI – 36 у 2024 р.), нестачею робочої сили через міграцію 6,5 мільйона людей, енергетичною кризою (50% втрати виробництва у 2024 р.) і нестабільністю регуляторного середовища. Порівняльний аналіз із країнами Східної Європи підкреслює необхідність диверсифікації інвестицій, зокрема у виробничу галузь, яка втрачає конкурентоспроможність. З метою підвищення інвестиційної привабливості країни рекомендується, щоб держава прискорила процес судової реформи шляхом цифровізації судів до 2027 р., посилила антикорупційні органи шляхом проведення прозорих конкурсів у NABU/SAP, створила спеціальні економічні зони з привілеями (0% податку на прибуток протягом 5 років) та розвинула державно-приватне партнерство. Інвесторам рекомендується використовувати механізми страхування (MIGA, UIF), звернути увагу на високоприбуткові сектори (IT, сільське господарство, оборонні технології) та налагодити співпрацю з місцевими партнерами. Досвід країн, що перебували у стані післявоєнної відбудови (Хорватія, Боснія і Герцеговина), підтверджує ефективність створення фондів відновлення, спрощення процедур і залучення діаспори. Дослідження демонструє, що Україна має значний інвестиційний потенціал, і цей висновок підтверджується низкою факторів, серед яких міжнародна підтримка країни, наявність конкурентоспроможних секторів та необхідність відновлення. Реалізація цієї мети залежить від припинення військових дій, упровадження інституційних реформ і вдосконалення нормативно-правової бази. Практична цінність роботи полягає в розробці рекомендацій для держави та інвесторів. Теоретична цінність полягає в систематизації підходів до оцінки інвестиційного потенціалу. Рекомендується, щоб майбутні дослідження зосередилися на ефективності державно-приватного партнерства та розробці стратегій залучення діаспори.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, післявоєнна відбудова, прями іноземні інвестиції, Ukraine Facility, державно-приватне партнерство, економічні реформи.

Рис.: 2. Табл.: 7. Бібл.: 20.

Білянівський Роман Петрович – аспірант Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки (бульв. Дружби Народів, 38, Київ, 01014, Україна)

E-mail: brp@embud.com.ua

Гарбар Жана Володимирівна – доктор економічних наук, доцент, доцент Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки (бульв. Дружби Народів, 38, Київ, 01014, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3492-9224>

UDC 333.7
JEL: E62; F21; H56; O16

Bilyanivskiy R. P., Harbar Z. V. Investment Potential of the Ukrainian Economy in the Post-War Period

The results of the research show that the ongoing war led to a decrease in Ukraine's GDP by 29% in 2022. However, according to IMF forecasts, the economy demonstrated a recovery of 5.3% in 2023 and 3.2% in 2024. It is estimated that USD 524 billion will be needed for economic recovery by 2033 (RDNA4). In 2024, the net influx of foreign direct investment amounted to USD 2.96 billion, which is 40.9% higher than in the previous year. However, this figure remains significantly lower than that of Poland (USD 26 billion) and Romania (USD 9 billion). Promising sectors for investment include the agro-industrial complex (15% growth in grain exports in 2024), information technology (USD 7.5 billion in service exports), renewable energy (potential >100 GW, USD 1.2 billion in investments in 2024), defense technologies (over 150 projects in Brave1), and infrastructure (needs of USD 200 billion according to RDNA4). International support plays a key role in this matter. The «Fund for Ukraine» program (EUR 50 billion for 2024–2027), the «Investment Framework for Ukraine» (EUR 7.8 billion in guarantees, with a potential maximum of EUR 40 billion), and the G7 initiatives regarding the use of frozen Russian assets (USD 300 billion) have played an important role in creating favorable conditions for attracting capital. Meanwhile, Ukraine's investment attractiveness is limited by significant risks, including security threats, corruption (CPI index – 36 in 2024), labor shortages due to the migration of 6.5 million people, an energy crisis (50% loss of production in 2024), and instability in the regulatory environment. A comparative analysis with Eastern European countries underscores the necessity of diversifying investments, particularly in the manufacturing sector, which is losing competitiveness. In order to enhance the investment attractiveness of our country, it is recommended that the government accelerates the judicial reform process through the digitization of courts by 2027, strengthens anti-corruption agencies through transparent competitions in NABU/SAP, establishes special economic zones with privileges (0% profit tax for 5 years), and develops public-private partnerships. Investors are advised to utilize insurance mechanisms (MIGA, UIF), pay attention to high-profit sectors (IT, agriculture, defense technologies), and establish collaboration

with local partners. The experience of countries that have been in a state of post-war reconstruction (Croatia, Bosnia and Herzegovina) confirms the efficiency of creating recovery funds, streamlining procedures, and engaging the diaspora. The research demonstrates that Ukraine has significant investment potential, and this conclusion is supported by a number of factors, including international support for the country, the presence of competitive sectors, and the necessity for reconstruction. Achieving this goal depends on the cessation of hostilities, the implementation of institutional reforms, and the improvement of the regulatory framework. The practical value of the work lies in the development of recommendations for the government and investors. The theoretical value lies in the systematization of approaches to assessing investment potential. It is recommended that future research focus on the efficiency of public-private partnerships and the development of strategies for engaging the diaspora.

Keywords: investment potential, post-war reconstruction, foreign direct investment, Ukraine Facility, public-private partnership, economic reforms.

Fig.: 2. **Tabl.:** 7. **Bibl.:** 20.

Bilyanivskiy Roman P. – Postgraduate Student of the State Research Institute of Informatization and Economic Modeling (38 Druzhby Narodiv Blvd, Kyiv, 01014, Ukraine)

E-mail: brp@embud.com.ua

Harbar Zhanna V. – Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the State Research Institute of Informatization and Economic Modeling (38 Druzhby Narodiv Blvd, Kyiv, 01014, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3492-9224>

Український ринок банківських послуг зазнає глибоких змін під впливом війни, глобальної цифровізації та процесів європейської інтеграції. У таких умовах банківський сектор відіграє ключову роль у стабілізації економіки, перерозподілі фінансових ресурсів, підтримці бізнесу та розширенні фінансової інклюзії. Необхідність ретельного аналізу сучасного стану ринку, оцінки його інвестиційного потенціалу та формування стратегій для розв'язування таких проблем, як військова нестабільність, кіберзагрози та регуляторні обмеження, підкреслює важливість цього дослідження.

Комплексний огляд літератури свідчить про багатовекторність підходів. Так, Андрющенко І. С., Скидан В. Л. [11] підкреслюють ключову роль цифровізації в розвитку фінансової інклюзії. НІСД [20] у своїй доповіді аналізує економічну безпеку України, акцентуючи увагу на потребі нових механізмів фінансової стійкості. Біла І. С., Ілюхіна В. В. [19] розглядають наслідки війни для економіки та підкреслюють значення антикризових стратегій. Київська школа економіки [10] надає комплексну оцінку втрат і потреб у відновленні, пропонуючи конкретні сценарії розвитку. Аналітики Київської школи економіки [10] надають оцінку масштабів втрат у фінансовому секторі та необхідності реформування корпоративного управління в банках.

Своєю чергою, міжнародні джерела висвітлюють питання стратегічного характеру. У звіті ОЕСР [7] наголошується на важливості гармонізації національних регуляторних стандартів з європейськими (PSD2, GDPR), що має підвищити прозорість і захист споживачів. IMF [6] оцінює вплив війни на фінансову стабільність, наголошуючи на необхідності посилення макроекономічного нагляду та проведення стрес-тестів. Група Світового банку [3] у своєму звіті RDNA4 зазначила, що для відновлення економіки будуть потрібні інвестиції на суму понад 524 млрд дол., підкресливши ключову роль

фінансових установ у пожевленні комерційної діяльності шляхом надання доступних фінансових кредитів. Європейська комісія [4] розробила Рамку інвестицій в Україну, яка передбачає гарантії, механізми зниження ризиків та інші фінансові інструменти для надходження іноземних інвестицій.

Отже, дослідження, проведені українськими авторами, переважно орієнтовані на визначення практичних механізмів цифровізації, надання підтримки банківській системі та розвиток малих і середніх підприємств. Натомість, міжнародні джерела більшу увагу приділяють системним реформам, гармонізації регулювання та формуванню стратегій для залучення інвестицій. Поєднання цих підходів дає змогу сформулювати комплексне бачення розвитку банківського сектора України в контексті післявоєнної відбудови та європейської інтеграції.

У сучасному контексті наукових досліджень поняття «інвестиційний потенціал» розуміється багатогранно, що пояснюється різноманітністю методологій, які використовуються для його визначення та оцінки. Вітчизняні вчені переважно зосереджуються на внутрішніх факторах розвитку, інституційних реформах, цифровізації та партнерствах, які можуть підвищити інвестиційну привабливість країни та підтримати її економіку в періоди кризи та відновлення. Натомість, міжнародні експертні організації застосовують більш комплексний підхід до оцінки інвестиційного клімату, враховуючи такі фактори, як макроекономічна стабільність, регуляторне середовище, реформи, механізми зниження ризиків та довгострокові стратегічні інструменти для залучення іноземних інвестицій. Такий підхід дозволяє оцінити поточний стан справ і визначити можливості для національного зростання та відновлення.

Для систематизації цих підходів наведено визначення інвестиційного потенціалу, запропоновані українськими авторами та міжнародними організаціями (табл. 1).

Ретельна увага українських авторів до інституційних механізмів, цифровізації та партнерських відносин робить їх підходи надзвичайно практичними. Міжнародні організації пропонують комплексну макроекономічну та регуляторну базу, а також звернути увагу на фінансову стабільність, реформах і зниженні ризиків. Поєднання обох підходів, як було продемонстровано, забезпечує всебічне розуміння, що включає як стратегічну базу, так і деталі українських реалій.

У ході дослідження інвестиційного потенціалу та фінансового розвитку України в післявоєнний період було проведено аналіз підходів п'яти вітчизняних та п'яти міжнародних авторів і організацій.

У наведеній табл. 2 представлено порівняльний аналіз основних акцентів, сильних і слабких сторін вищезазначених суб'єктів. Даний порівняльний підхід сприяє глибшому розумінню відмінностей в аналітичних традиціях і напрямках досліджень.

Українські автори насамперед наголошують на практичних механізмах відновлення та особливостях українських реалій, таких як цифровізація, державно-приватне партнерство та стабільність банківської системи. Такий підхід забезпечує високу практичну цінність досліджень. Міжнародні організації та експерти вирізняються системним підходом і стратегічним баченням, що дозволяє звернути увагу на стандартизацію, зниження інвестиційних ризиків та макроекономічну стабільність. Поєднання обох підходів дозволяє створити комплексну картину, інтегруючи стратегічні елементи, отримані з міжнародних джерел, із конкретними

Таблиця 1

Дефініції поняття «інвестиційний потенціал» та їх порівняння

Автор(-и) / Організація	Визначення	Ключовий акцент	Переваги	Недоліки
Андрищенко І. С., Скидан В. Л.	Сукупність ресурсів і технологій для цифрової трансформації фінансового сектора	Цифровізація банківських послуг	Практичні рекомендації для впровадження технологій	Обмежений фокус на воєнні та зовнішні ризики
Благун С. І.	Стійкість банківської системи як основа для залучення інвестицій у кризових умовах	Фінансова стабільність банків	Детальний аналіз банківських ризиків	Відсутність порівняння з міжнародними стандартами
CMS Cameron McKenna Nabarro Olswang LLP	Сукупність інвестицій і економічного моменту для реконструкції через ДПП	Поєднання інвестицій, PPP і економічного зростання	Комплексний підхід до поствоєнної реконструкції	Мало уваги внутрішнім ризикам корупції
Богуславська С. І.	Поєднання державних і приватних ресурсів через механізми ДПП для економічного відновлення	Державно-приватне партнерство	Практичні моделі для інфраструктурних проєктів	Недостатня увага до фінансових механізмів
Біла І. С., Ілюхіна В. В.	Конкурентні переваги економіки після війни, зосереджені на відновленні та реформах	Післявоєнне економічне зростання	Комплексний аналіз наслідків війни	Переважно теоретичний підхід
НІСД	Економічна безпека як основа інвестиційного потенціалу в умовах війни	Реформи для стійкості економіки	Системний підхід до безпеки та інвестицій	Менше уваги до конкретних інвестиційних механізмів
Київська школа економіки	Ресурси для відновлення інфраструктури після воєнних збитків	Оцінка інфраструктурних втрат	Кількісна оцінка потреб у відновленні	Обмежений фокус на фінансові інструменти

Джерело: складено авторами за [10–14; 19; 20].

Порівняльна таблиця підходів до дослідження фінансового розвитку України в післявоєнний період

Автор(-и) / Організація	Основний підхід-акцент	Сильні сторони	Слабкі сторони
Андрущенко І. С., Скидан В. Л.	Цифровізація банків для інвестицій	Практичні рекомендації для цифрової трансформації	Обмежений фокус на воєнні ризики
Благуно С. І.	Стійкість банківської системи в кризі	Аналіз фінансових ризиків	Відсутність міжнародного порівняння
Богуславська С. І.	ДПП для відновлення економіки	Практичні моделі ДПП	Недостатній акцент на фінансах
Біла І. С., Ілюхіна В. В.	Наслідки війни та конкурентні переваги	Аналіз повоєнного зростання	Теоретичний фокус
НІСД	Економічна безпека та реформи	Комплексний аналіз безпеки	Менше уваги до інвестицій
World Bank Group	RDNA4: Збитки та потреби відновлення (\$524 млрд)	Кількісна оцінка збитків	Загальний підхід
IMF	Article IV Consultation: Стабільність і реформи	Макроекономічний аналіз	Короткостроковий прогноз
OECD	Investment Policy Review: Регуляторні реформи	Європейська інтеграція	Менше уваги до війни
European Commission	Ukraine Facility: €50 млрд підтримки	Фінансові механізми	Політичний акцент
EBRD	Annual Review: Інвестиції в реконструкцію	Практичні проекти	Регіональний фокус

Джерело: складено авторами за [3; 4; 6; 7; 11; 12; 14; 18–20].

елементами, що стосуються українського контексту, висвітленими вітчизняними авторами.

Інтеграція підходів, які застосовують як вітчизняні, так і міжнародні науковці для трактування інвестиційного потенціалу, дозволяє виокремити шість ключових груп критеріїв, що формують системну основу для комплексної оцінки можливостей України щодо залучення та ефективного використання інвестицій у післявоєнний період. Ці критерії охоплюють макроекономічні та фінансові індикатори, стійкість інституційного середовища, рівень інноваційного та технологічного розвитку, стан інфраструктури, а також соціально-політичну стабільність та регуляторну прозорість.

На рис. 1 наведено візуалізацію цих складових, які в сукупності формують багатовимірну модель оцінки інвестиційного потенціалу. Такий підхід дає змогу не лише визначити поточні можливості країни, а й урахувати довгострокові фактори, що впливатимуть на її інвестиційну привабливість у контексті європейської інтеграції, посткризового відновлення та сталого розвитку.

Українські дослідники, як правило, акцентують увагу на практично-орієнтованих напрямках

розбудови інвестиційного потенціалу: вони детально аналізують ефективність інституційних реформ, темпи цифрової трансформації, механізми державно-приватного партнерства та наслідки воєнного конфлікту для економіки. Такий конкретно-прикладний фокус дозволяє швидко адаптувати висновки до мінливих умов післявоєнного відновлення та забезпечує високу ступінь практичної придатності рекомендацій для вітчизняних органів влади та бізнесу. На противагу цьому, міжнародні експертні організації та іноземні аналітики здебільшого розглядають інвестиційний потенціал крізь призму макроекономічної стабільності, системних стратегій зниження політичних і фінансових ризиків, гармонізації регуляторного середовища з європейськими стандартами та поступової інтеграції до глобальних ринків капіталу. Їхній підхід формує довгострокове стратегічне бачення, яке враховує позицію України в міжнародному поділі праці та привабливість для іноземних інвесторів.

Поеднання цих двох парадигм – прагматично-вітчизняної та стратегічно-зовнішньої – створює синергетичний ефект: воно забезпечує цілісне розуміння інвестиційних процесів в Україні, узгоджує національні пріоритети відбудови з глобальними

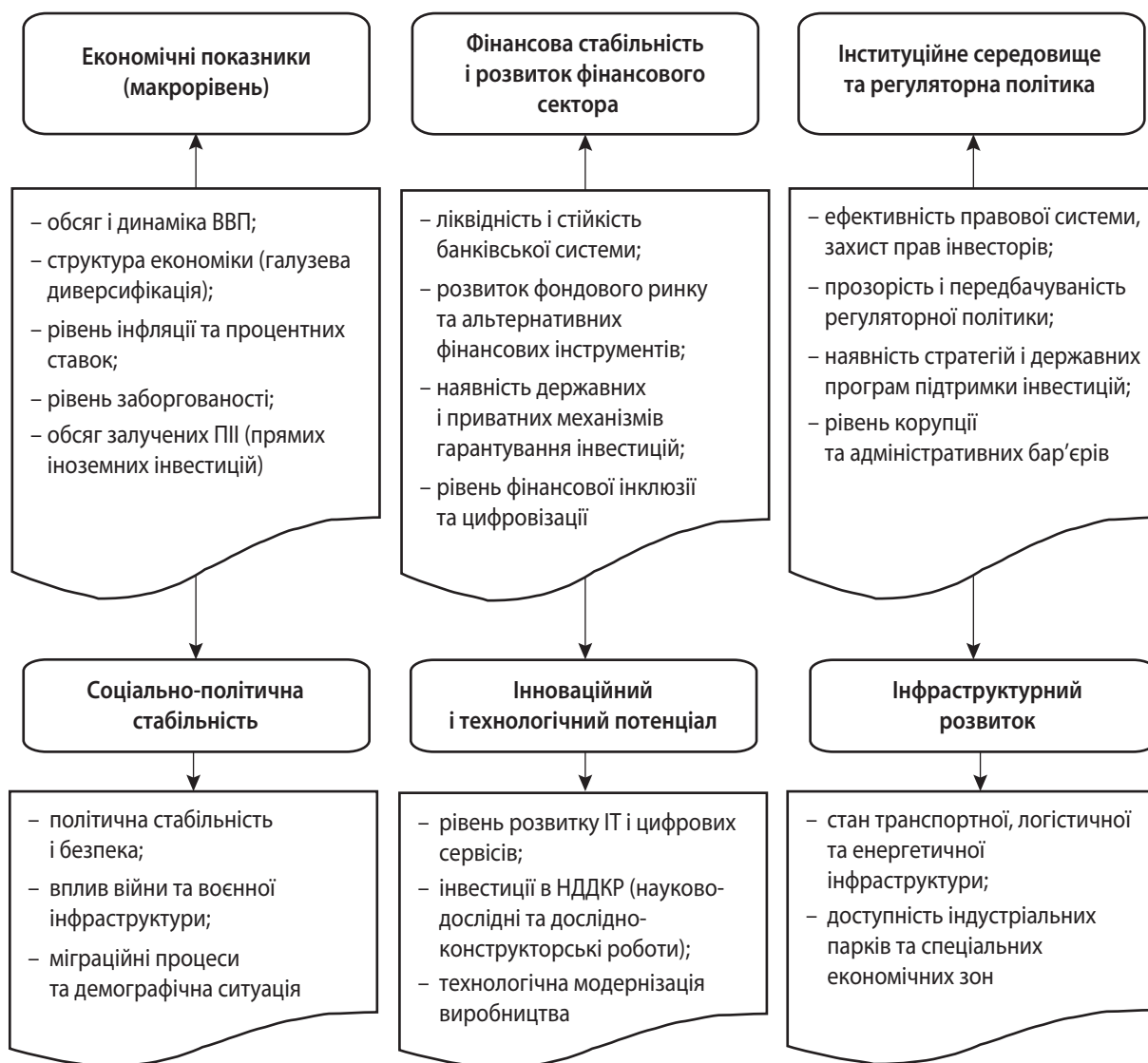

Рис. 1. Ключові критерії оцінки інвестиційного потенціалу України в післявоєнний період

Джерело: складено авторами за [1; 3; 7].

трендами розвитку фінансових ринків і сприяє вибудовуванню збалансованої, стійкої та конкурентоспроможної інвестиційної моделі післявоєнної економіки.

Для оцінки реального інвестиційного потенціалу України в післявоєнний період необхідний ретельний аналіз динаміки інвестицій. З метою кращого розуміння найпоширеніших тенденцій і можливостей було проведено порівняльний аналіз обсягів прямих іноземних і непрямих інвестицій в Україну за період 2020–2025 рр. з аналогічними показниками для країн Східної Європи, зокрема Польщі та Румунії. Такий підхід дозволяє не тільки визначити абсолютні обсяги притоку інвестицій, але й оцінити конкурентоспроможність українського ринку порівняно з країнами, які стикалися з аналогічними викликами трансформації (табл. 3).

Аналіз динаміки інвестицій виявляє істотні коливання притоку капіталу в Україну, що пов'язано з війною та макроекономічною нестабільністю. Порівняльний аналіз рівнів прямих іноземних інвестицій показує, що інвестиційний клімат України є порівняно менш сприятливим, ніж у Польщі та Румунії. Цей висновок підкреслює необхідність впровадження стратегічних політичних реформ, посилення інституційних можливостей і створення інвестиційних стимулів у післявоєнний період.

Порівняльний аналіз середніх показників рентабельності інвестицій у ключових секторах економіки України в післявоєнний період у порівнянні з показниками країн Східної Європи дає уявлення про сфери, в яких країна підтримує або розвиває конкурентні переваги для залучення

Таблиця 3

Порівняльна таблиця надходження інвестицій в Україну та країни Східної Європи у 2020–2025 рр.

Рік	Прямі іноземні інвестиції (ПІІ), млрд \$	Непрямі інвестиції (портфельні, боргові, реінвестиції), млрд \$	Разом, млрд \$	Для порівняння: Польща, ПІІ, млрд \$	Для порівняння: Румунія, ПІІ, млрд \$
2020	0,3	1,1	1,4	11,7	3,0
2021	7,95	3,5	11,4	24,7	6,8
2022	0,22	0,8	1,0	19,0	11,2
2023	4,81	2,7	7,5	26,6	8,9
2024	3,98 (11 міс.)	2,1	6,1	24,0	9,3
2025	0,7 (4 міс.)	0,3	1,0	6,0 (за 4 міс.)	2,1 (за 4 міс.)

Джерело: складено авторами за [2; 4; 6; 9; 10; 18].

Таблиця 4

Порівняльний аналіз середніх ставок дохідності інвестицій у секторах економіки України та структура ПІІ в післявоєнний період порівняно з країнами Східної Європи

Сектор економіки	Україна, %	Польща, %	Румунія, %	Угорщина, %	Словаччина, %
Середні ставки дохідності інвестицій у різних секторах економіки					
АПК	12,5	10,8	11,2	10,5	9,8
ІТ-сектор	15,0	16,2	14,5	13,9	14,0
ВДЕ	10,8	9,5	10,0	11,2	10,3
Переробна промисловість	9,2	8,8	9,0	8,5	8,3
Інші сектори	8,0	7,5	7,8	7,2	7,0
Структура інвестицій за видами діяльності					
АПК	35	22	30	25	20
ІТ-сектор	25	30	20	27	32
ВДЕ	15	12	15	14	13
Переробна промисловість	10	18	12	14	15
Інші сектори	15	18	23	20	20

Джерело: складено авторами за [1–14; 18].

інвестицій. Порівняння розподілу інвестицій за секторами в Україні зі структурами країн Східної Європи дозволяє зрозуміти стратегічні пріоритети розвитку та визначити можливості для диверсифікації інвестиційного портфеля (табл. 4).

Україна пропонує конкурентоспроможні ставки прибутковості, особливо в агропромисловому комплексі та ІТ-секторі, що підтверджує її привабливість для інвесторів порівняно із сусідніми країнами Східної Європи. Сектор відновлюваної енергетики також демонструє значний потенціал для зростання. Водночас, обробна промисловість зазнає зниження конкурентоспроможності та потребує додаткових стимулів для заохочення інвестицій. Інвестиції в Україні переважно зосеред-

жені в агропромисловому комплексі та ІТ-секторі, що відображає поточні тенденції розвитку країни. Порівняння України та Східної Європи показує, що Україна має дещо вищу частку інвестицій в агропромисловий комплекс. Однак Україні необхідно збалансувати та розширити інвестиції в переробну промисловість та інші сектори.

У післявоєнний період на динаміку інвестицій в Україні впливають два основні фактори: внутрішня реконструкція та глобальні економічні тенденції. Здатність залучати інвестиції стала ключовим каталізатором модернізації інфраструктури, стратегічного розвитку секторів та цифрової трансформації економіки. Для більш глибокого розуміння масштабів та структури інвестиційної діяльності необхідно провести порівняльний аналіз

останніх років (2020–2025). Такий аналіз повинен охоплювати провідні країни Східної Європи, зокрема Польщу, Румунію, Угорщину та Словаччину, з метою виявлення основних тенденцій. Це дозволить оцінити конкурентоспроможність внутрішнього інвестиційного середовища України, визначити ключові тенденції та виявити сильні та слабкі сторони в залученні інвестиційних потоків (табл. 5).

Аналіз показує значну волатильність обсягів інвестицій в Україні протягом 2014–2025 рр., що переважно пов'язано з війною, політичною нестабільністю та економічними кризами. Порівняльний аналіз показує, що обсяги прямих іноземних інвестицій в Україні залишаються значно нижчими, ніж у країнах Східної Європи. Наприклад, у 2023 р. Україна залучила приблизно 4,8 млрд дол.,

Таблиця 5

Структура прямих іноземних інвестицій (ПІІ) за країнами-джерелами в Україні (2020–2025 рр.) і порівняння з країнами Східної Європи

Країна / Регіон	Україна, %	Польща, %	Румунія, %	Угорщина, %	Словаччина, %
Європейський Союз	45	60	55	62	58
США	20	15	18	12	14
Туреччина	10	5	7	3	4
Країни Азії (Китай, Японія, Індія)	15	10	12	8	10
Інші країни	10	10	8	15	14

Джерело: складено авторами за [15–17].

Україна отримала значні інвестиції як від Європейського Союзу, так і від Сполучених Штатів Америки, проте порівняно із сусідніми країнами її частка інвестицій з цих регіонів є відносно невеликою. Особливо важливу роль у цьому плані відіграють турецькі та азійські інвестори, особливо порівняно з інвесторами з інших країн Східної Європи. Така диверсифікація є позитивним фактором, що сприяє зменшенню залежності від окремих джерел.

На рис. 2 наведено дані про динаміку прямих іноземних інвестицій (ПІІ) і непрямих інвестицій (портфельні інвестиції, боргові інструменти, реінвестиції) в Україні за період 2014–2027 рр., а також показники ПІІ в країнах Східної Європи для порівняння (Польща, Румунія, Чехія та Угорщина). Вибір цих показників був обумовлений необхідністю комплексного оцінювання інвестиційного потенціалу та фінансової привабливості України в регіональному контексті. Порівняння з країнами, які пройшли аналогічну економічну трансформацію та інтеграцію до ЄС, сприяє не тільки визначенню поточного стану справ, а й окресленню тенденцій, перспектив і викликів для залучення інвестицій у післявоєнний період. Крім того, на рис. 2 наведено прогнозні значення на 2026–2027 рр., отримані на основі динаміки, що спостерігалася в останні роки, очікуваного економічного відновлення та розвитку інфраструктури та цифрових послуг. Такий комплексний підхід сприяє розумінню структури та масштабів інвестицій, оцінці темпів відновлення та порівнянню з більш стабільними економіками в регіоні.

тоді як Польща – понад 26 млрд дол., а Румунія – майже 9 млрд дол. Прогноз на 2026–2027 рр. вказує на поступове зростання інвестиційної активності в Україні (до 7,5 млрд дол. ПІІ у 2027 р.). Однак навіть за оптимістичного сценарію цей показник залишатиметься нижчим, ніж в інших країнах регіону.

Водночас відносно висока частка непрямих інвестицій є значним позитивним фактором, що свідчить про те, що іноземні інвестори продовжують виявляти інтерес до конкретних секторів та фінансових інструментів. Ретельний аналіз наявних даних свідчить, що для досягнення стабільного зростання інвестицій Україна повинна зосередитися не лише на відновленні інфраструктури. Країна також повинна обов'язково зміцнити свій інституційний потенціал, продовжувати інтеграцію в європейський ринок, зменшити потенційні ризики та впровадити прозорі та передбачувані регуляторні механізми.

Післявоєнний період ставить перед Україною низку викликів, що вимагають не тільки економічної стабілізації, а й активних інвестицій для відновлення інфраструктури, розвитку стратегічних секторів та підвищення конкурентоспроможності країни. Аналіз досвіду інших європейських країн у сфері післявоєнної відбудови показує, що ключовими факторами успіху є гармонізація нормативно-правової бази, запровадження інвестиційних гарантій, цифровізація інвестиційних процесів та ефективне використання механізмів державно-приватного партнерства (ДПП). У табл. 6 наведено короткий огляд основних реко-

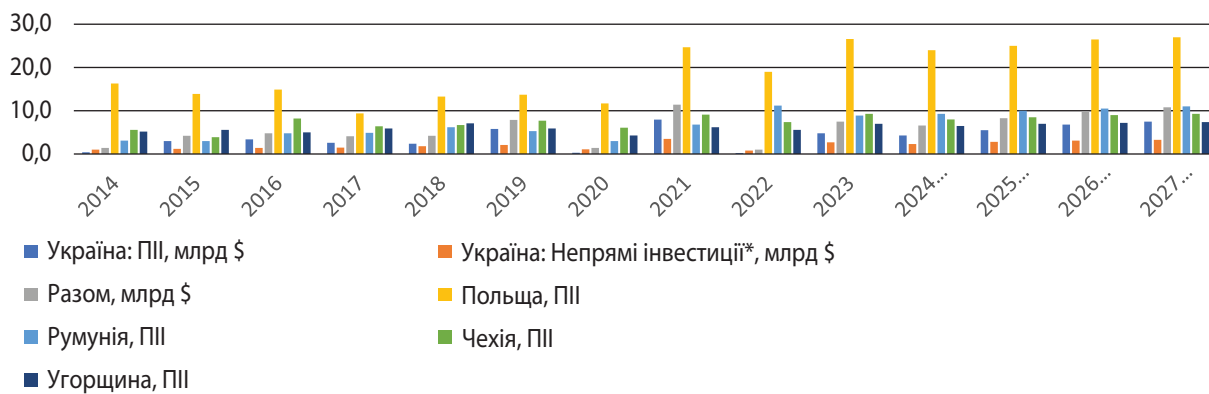

Рис. 2. Динаміка прямих і непрямих іноземних інвестицій в Україні та країнах Східної Європи у 2014–2027 рр.

Джерело: складено авторами за [15–17].

мендацій дослідження, наведено приклади успішних практик і проведено аналіз переваг і ризиків. Цей комплексний аналіз є основою для формування стратегії підвищення інвестиційної привабливості України.

Порівняльний аналіз і вивчення міжнародного досвіду показують, що комплексний підхід до підвищення інвестиційної привабливості України повинен базуватися на трьох основних напрямках. Гармонізація нормативно-правової бази зі стандартами ЄС у поєднанні з впровадженням прозорих цифрових послуг для інвесторів, як очікується, приведе до зменшення бар'єрів та підвищення довіри. Розвиток і активне використання державно-приватного партнерства визначено як стратегічний метод залучення довгострокового капіталу та управлінських ресурсів. Такий підхід передбачає ретельне вивчення переваг і потенційних ризиків, пов'язаних із такими ініціативами. З огляду на досвід країн, які відновилися після війни, слід враховувати такі фактори:

- ✦ створення фондів відновлення;
- ✦ впровадження спеціалізованих економічних зон;
- ✦ спрощення процедур;
- ✦ залучення діаспори як додаткового джерела інвестицій.

Впровадження цих рекомендацій сприятиме зростанню прямих іноземних інвестицій та зміцненню інституційної спроможності України, що є критично важливим для довгострокового сталого розвитку.

У табл. 7 наведено короткий огляд основних напрямків та інструментів підвищення інвестиційної привабливості України, що базуються на міжнародному досвіді та емпіричних прикладах. У звіті продемонстровано ефективність конкрет-

них заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату, зокрема регуляторних реформ, впровадження цифрових платформ і державно-приватного партнерства. Галузі, які отримають найбільшу вигоду від цих змін, визначено в окремому аналізі, що, своєю чергою, допомагає визначити пріоритетні сектори для цільових інвестицій.

Комплексне впровадження реформ у регуляторній сфері, механізмів зниження ризиків та цифрових інновацій, а також адаптація досвіду країн, що перебувають у процесі післявоєнного відновлення, створюють міцну основу для залучення й утримання інвестицій в Україні. Розвиток державно-приватного партнерства став особливо важливою стратегією для реалізації масштабних інфраструктурних проєктів при мінімізації бюджетних обмежень. Систематичний та інтегрований підхід створює умови для сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності країни на глобальному рівні.

ВИСНОВКИ

У статті надано ґрунтовний аналіз інвестиційного потенціалу України в післявоєнний період, що демонструє стійкість країни попри значні виклики, спричинені війною. Проведено порівняльний аналіз ключових секторів для інвестицій на основі даних Національного банку України, звітів міжнародних організацій (RDNA4, Ukraine Facility, UIF) та порівняльного аналізу з країнами Східної Європи. Аналіз визначив такі ключові сектори: агропромисловий комплекс, інформаційні технології (ІТ), відновлювані джерела енергії, оборонні технології та інфраструктура. Зростання прямих іноземних інвестицій на 40,9% у 2024 р., а також міжнародна підтримка у розмірі 50 млрд євро від Ukraine Facility та 1,4 млрд доларів від IFC свідчать про значні перспективи.

Таблиця 6

**Рекомендації та міжнародний досвід підвищення інвестиційної привабливості України
в післявоєнний період**

Тематика	Рекомендації / Приклади	Пояснення / Ефект
<i>Підвищення інвестиційної привабливості України</i>		
Гармонізація регуляторної бази	Відповідність нормам ЄС (PSD2, GDPR, AMLD)	Підвищує прогнозованість, знижує регуляторні ризики для інвесторів
Інвестиційні гарантії та дерискінг	Страховання політичних ризиків через міжнародні агентства (MIGA)	Критично важливі в умовах після-воєнної відбудови
Прозора цифрова платформа	One-stop shop для супроводу інвестора	Прискорює погодження документації, усуває корупційні ризики
Спеціалізовані індустріальні парки	Вільні економічні зони, орієнтовані на IT, відновлювану енергетику, машинобудування	Стимулюють розвиток конкретних галузей
Диверсифікація інвесторів	Активне залучення інституційних інвесторів з ЄС, США, а також фондів із Близького Сходу та Азії	Знижує залежність від окремих регіонів, розширює інвестиційну базу
<i>Державно-приватне партнерство (ДПП)</i>		
Конкретні приклади	Концесійні проєкти портів «Ольвія» та «Херсон» (130 млн дол. інвестицій), концесії доріг Київ – Біла Церква, Львів – Краковець, сміттєпереробні заводи в Києві та Львові	Приваблення довгострокового капіталу, реалізація інфраструктурних проєктів
Переваги ДПП	Залучення приватного капіталу без навантаження на держбюджет, доступ до нових технологій, швидка реалізація	Підвищення ефективності інфраструктурних проєктів
Ризики ДПП	Недостатня підготовка проєктів, законодавчі/політичні ризики, сприйняття приватизації суспільством	Можливі затримки, соціальні конфлікти
Порівняння з країнами ЄС	Польща, Хорватія, Словаччина транспортна та енергетична інфраструктура через ДПП, залучення мільярдних інвестицій (ЄБРР, ЄІБ)	Модернізація мереж, залучення значних фінансів
<i>Порівняльний аналіз країн післявоєнної відбудови</i>		
Фонди відновлення	EU Trust Fund for Bosnia and Herzegovina, Croatia Reconstruction Programme	Забезпечують фінансування від міжнародних організацій
Стратегії відбудови	Чіткі пріоритети: транспорт, енергетика, житло	Орієнтація на ключові сектори для ефективної відбудови
Спеціальні економічні зони	Стимулювання експорту та створення робочих місць	Економічне пожвавлення
Спрощення процедур	«Єдине вікно» для отримання дозволів	Зменшення бюрократії, пришвидшення інвестиційного процесу
Залучення діаспори	Джерело прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та експертизи	Додаткове фінансування та підтримка знаннями

Джерело: складено авторами [1–9; 18].

Проте реалізація цього потенціалу гальмується через проблеми безпеки, поширену корупцію, нестачу робочої сили та беззупинну енергетичну кризу.

Порівняльний аналіз з Польщею та Румунією підкреслює необхідність диверсифікації інвестицій та інституційних реформ. Запропоновані рекомендації, які включають судову реформу, створення спеціальних економічних зон, розвиток державно-

приватного партнерства та стратегічну орієнтацію інвесторів на високоприбуткові сектори, ґрунтуються на реалізмі та спрямовані на підвищення конкурентоспроможності України в глобальному економічному просторі. Водночас дослідження демонструє, що комплексний підхід до формування інвестиційної політики повинен ґрунтуватися на гармонізації нормативно-правової бази зі стан-

Ключові напрями та інструменти підвищення інвестиційної привабливості України:
міжнародний досвід і практичні рекомендації

Напрямок та інструмент	Зміст і приклади	Вплив на інвестиційну привабливість	Галузі та сфери впливу
Гармонізація регуляторної бази з ЄС	Впровадження стандартів PSD2, GDPR, AMLD; забезпечення прозорих правил	Підвищення прогнозованості, зниження регуляторних ризиків	Фінансовий сектор, ІТ, інфраструктура
Інвестиційні гарантії та дерискінг	Політичне страхування ризиків через міжнародні агентства (MIGA); інвестиційні фонди	Залучення інституційних інвесторів, зниження ризику втрат	Важка промисловість, енергетика, будівництво
Цифрова платформа «one-stop shop»	Електронний супровід інвесторів; пришвидшення дозвільних процедур	Зменшення адміністративних бар'єрів, боротьба з корупцією	Усі сектори, особливо інноваційні
Спеціалізовані промислові парки та ВЕЗ	Створення парків для ІТ, ВДЕ, машинобудування, АПК	Фокус інвестицій на перспективні галузі, підтримка експорту	ІТ, аграрний сектор, промисловість
Державно-приватне партнерство (ДПП)	Концесії портів «Ольвія», «Херсон»; концесії доріг; сміттєпереробні заводи	Залучення приватного капіталу, технологій, пришвидшення інфраструктурних проєктів	Транспорт, логістика, ЖКГ
Порівняльний аналіз із країнами післявоєнної відбудови	Досвід Хорватії, Боснії і Герцеговини, Грузії: фонди відновлення, прозорі стратегії, «єдине вікно», залучення діаспори	Системна відбудова, масштабне залучення інвестицій	Будівництво, інфраструктура, промисловість

Джерело: сформовано авторами за [2–4; 6–14; 18].

дартами ЄС, запровадженні механізмів зменшення ризиків (зокрема, через міжнародні гарантії), цифровізації процесів (через створення електронної платформи «єдиного вікна») та залученні діаспори як джерела інвестицій.

Доведено, що державно-приватне партнерство сприяє швидкій реалізації інфраструктурних проєктів без додаткових бюджетних обмежень, про що свідчать приклади концесій на порти та заплановані концесії на автомагістралі. Порівняльний досвід країн, які пройшли післявоєнну реконструкцію (Хорватія, Боснія і Герцеговина, Грузія), показує, що поєднання стратегічних реформ, чітких секторальних пріоритетів та співпраці з міжнародними фінансовими інституціями сприяє залученню масштабних інвестицій (понад 10 млрд дол. США за перше десятиліття в Хорватії). Це підкреслює необхідність адаптації таких практик в Україні.

Отже, поєднання регуляторних реформ, інструментів зниження ризиків, цифровізації та партнерства з приватним капіталом створює системну основу для сталого економічного зростання та інтеграції України в європейський економічний простір. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Financial Stability Report 2023. *National Bank of Ukraine*. Київ, 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023_H2_eng.pdf

2. Стійкість. Річний звіт 2024. *Національний банк України*. Київ, 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2024.pdf

3. Ukraine Fourth Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022 – December 2024 (RDNA4). *World Bank Group*. Washington, DC, 2024. 195 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P1801741ca39ec0d-81b5371ff73a675a0a8.pdf>

4. Ukraine Facility: supporting Ukraine's recovery, reconstruction and modernisation. *European Commission*. Brussels, 2024. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/ukraine-facility_en

5. Ukraine Investment Framework (UIF). *Overview and key mechanisms*. Kyiv, 2024. URL: <https://uif.gov.ua/overview>

6. Ukraine – Staff Report for the 2024 Article IV Consultation and Request for Stand-By Arrangement. *IMF*. Washington, DC, 2024. URL: <https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/journals/002/2024/199/article-A000-en.pdf>

7. Investment Policy Review of Ukraine 2024. *OECD*. Paris, 2024. URL: <https://www.oecd.org/investment/investment-policy-review-ukraine.htm>
8. IFC increases investment in Ukraine's critical sectors. *IFC*. Washington, DC, 2024. URL: <https://www.ifc.org/en/news/2024/ukraine-investment>
9. Banking Sector and Fintech in Ukraine 2024. *PwC Ukraine*, 2024. URL: <https://www.pwc.com/ua/en/publications/banking-sector-2024.pdf>
10. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. *Київська школа економіки*. Київ, 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
11. Андрущенко І. С., Скидан В. Л. Цифрова трансформація банківського сектора України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 12. С. 77–82. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-12-77-82>
12. Благун С. І. Аналіз підходів до оцінки стійкості банківської системи України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 3. С. 130–144. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-3-130-144>
13. Rebuilding Ukraine: Investment and Economic Momentum. *CMS Cameron McKenna Nabarro Olswang LLP*. London, 2024. URL: <https://chamber.ua/wp-content/uploads/2024/09/CMS-Rebuilding-Ukraine-Q3-2024.pdf>
14. Богуславська С. І. Використання інструментів державно-приватного партнерства для повоєнного відновлення економіки України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 10. С. 76–85. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-10-76-85>
15. Support Programme for Croatia in 2001. *Draft Programme*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/f817e2f0-1a3e-403d-b61f-799df953b043_en?filename=croatia_support_programme_en.pdf
16. EU Projects for Bosnia and Herzegovina. *Projects*. 05.08.2020. Brussels, 2020. URL: https://www.eeas.europa.eu/bosnia-and-herzegovina/eu-projects-bosnia-herzegovina_en
17. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
18. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Annual Review 2024. London, 2024. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/publications/annual-review/annual-review-2024.html>
19. Біла І. С., Ілюхіна В. В. Економіка війни в Україні: наслідки та можливі конкурентні переваги в повоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. С. 160–175. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-160>
20. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. *НІСД*. Київ, 2024. 71 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/ad_ekonombezpeka_2024_220524.pdf

REFERENCES

- Andriushchenko, I. S., and Skydan, V. L. "Tsyfrova transformatsiia bankivskoho sektora Ukrainy" [Digital Transformation of the Banking Sector in Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 12 (2023): 77–82. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-12-77-82>
- "Banking Sector and Fintech in Ukraine 2024". *PwC Ukraine*, 2024. <https://www.pwc.com/ua/en/publications/banking-sector-2024.pdf>
- Bila, I. S., and Iliukhina, V. V. "Ekonomika viiny v Ukraini: naslidky ta mozhlyvi konkurentni perevahy v povoienniy period" [Economy of the War in Ukraine: Consequences and Possible Competitive Advantages in the Post-War Period]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 59 (2024): 160–175. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-160>
- Blahun, S. I. "Analiz pidkhodiv do otsinky stiikosti bankivskoi systemy Ukrainy" [Analyzing the Approaches to Assessing the Sustainability of the Ukrainian Banking System]. *Biznes Inform*, no. 3 (2023): 130–144. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-3-130-144>
- Bohuslavska, S. I. "Vykorystannia instrumentiv derzhavno-pryvatnoho partnerstva dlia povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy" [The Use of Public-Private Partnership Instruments for the Post-War Recovery of Ukraine's Economy]. *Biznes Inform*, no. 10 (2023): 76–85. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-10-76-85>
- "Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh dovhotryvaloi viiny" [Economic Security of Ukraine in the Context of a Protracted War]. *NISD*. Kyiv, 2024. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/ad_ekonombezpeka_2024_220524.pdf
- "EU Projects for Bosnia and Herzegovina. Projects. August 05, 2020". Brussels, 2020. https://www.eeas.europa.eu/bosnia-and-herzegovina/eu-projects-bosnia-herzegovina_en
- "European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Annual Review 2024". London, 2024. <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/publications/annual-review/annual-review-2024.html>
- "Financial Stability Report 2023". *National Bank of Ukraine*. Kyiv, 2023. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023_H2_eng.pdf
- "IFC increases investment in Ukraine's critical sectors". *IFC*. Washington, DC, 2024. <https://www.ifc.org/en/news/2024/ukraine-investment>
- "Investment Policy Review of Ukraine 2024". *OECD*. Paris, 2024. <https://www.oecd.org/investment/investment-policy-review-ukraine.htm>

[Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>

"Rebuilding Ukraine: Investment and Economic Momentum. CMS Cameron McKenna Nabarro Olswang LLP". London, 2024. <https://chamber.ua/wp-content/uploads/2024/09/CMS-Rebuilding-Ukraine-Q3-2024.pdf>

"Stiikist. Richnyi zvit 2024" [Sustainability. Annual Report 2024]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. Kyiv, 2025. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2024.pdf

"Support Programme for Croatia in 2001". *Draft Programme*. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/f817e2f0-1a3e-403d-b61f-799df953b043_en?filename=croatia_support_programme_en.pdf

"Ukraine – Staff Report for the 2024 Article IV Consultation and Request for Stand-By Arrangement". *IMF*. Washington, DC, 2024. <https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/journals/002/2024/199/article-A000-en.pdf>

"Ukraine Investment Framework (UIF). Overview and key mechanisms". Kyiv, 2024. <https://uif.gov.ua/overview>

"Ukraine Facility: supporting Ukraine's recovery, reconstruction and modernisation". *European Commission*. Brussels, 2024. https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/ukraine-facility_en

"Ukraine Fourth Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022 – December 2024 (RDNA4)". *World Bank Group*. Washington, DC, 2024. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P1801741ca39ec0d-81b5371ff73a675a0a8.pdf>

"Zvit pro priami zbytky infrastruktury vid ruinuван vnaslidok viiskovoi ahresii Rosii proty Ukrainy stanom na pochatok 2024 roku" [Report on Direct Infrastructure Damage from Destruction as a Result of Russia's Military Aggression Against Ukraine as of Early 2024]. *Kyivska shkola ekonomiky*. Kyiv, 2024. https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf

УДК 330.322:658.14/17
JEL: E22; G31
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-7-173-184>

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПОЛІТИКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

©2025 СОРОКІН С. А.

УДК 330.322:658.14/17
JEL: E22; G31

Сорокін С. А. Управління інвестиційною політикою суб'єктів господарювання в контексті сучасних економічних відносин: теоретико-методичний аспект

У сучасних умовах трансформації економічних систем і зростання невизначеності інвестиційне забезпечення розвитку набуває стратегічного значення як на мезо-, так і на макро-, мікрорівнях. Ефективність управління інвестиційною політикою безпосередньо впливає на динаміку економічного зростання, конкурентоспроможність суб'єктів господарювання та їх адаптивність до зовнішніх викликів. У зв'язку з цим зростає потреба в переосмисленні змісту інвестиційної політики, уточненні методичних підходів до її реалізації та забезпеченні логічної інтеграції понять, що визначають її теоретичне підґрунтя. Мета статті полягає в систематизації теоретичних і методичних аспектів процесу управління інвестиційною політикою в контексті сучасних економічних відносин. У статті проаналізовано підходи до визначень понять «управління», «інвестиції», «інвестиційна діяльність», «інвестиційний процес», «політика», «інвестиційна політика». Розкрито логіку взаємозв'язку між ключовими поняттями, що формують методологічне підґрунтя інвестиційної політики, з урахуванням різних підходів до їх тлумачення. На основі систематизації зазначених понять надано авторське визначення терміна «управління інвестиційною політикою» як інтегрованого процесу, який поєднує управлінські функції із завданнями забезпечення результативного інвестування, сталого розвитку підприємства (або економіки в цілому) та досягнення позитивного економічного ефекту. Отже, управління інвестиційною політикою суб'єктів господарювання постає як багатоаспектне поняття, що вимагає узгодження теоретичних підходів до базових економічних і управлінських категорій. Застосування такого підходу дає змогу посилити методичну основу формування інвестиційної політики та сприяє розробці дієвих управлінських рішень як на рівні окремих суб'єктів господарювання, так і в системі економічного регулювання в цілому.

Ключові слова: управління, інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний процес, інвестиційна політика, управління інвестиційною політикою, суб'єкт господарювання.

Рис.: 1. **Табл.:** 6. **Бібл.:** 32.

Сорокін Станіслав Андрійович – аспірант кафедри економіки та менеджменту, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)
E-mail: stanislav.soro@gmail.com